

स्थानीय राजपत्र

गोकर्णेश्वर नगरपालिका, काठमाण्डौद्वारा प्रकाशित

खण्ड: ४) काठमाण्डौ, असार १९ गते २०७७ साल, संख्या: १

भाग २

गोकर्णेश्वर नगरपालिका
नगर कार्यपालिका कार्यालयको सूचना

गोकर्णेश्वर नगरपालिकाको स्वास्थ्य संस्था दर्ता,
अनुमती, नविकरण तथा नियमन सम्बन्धी ऐन, २०७७

ऐन नं १

मूल्य रु १०।

प्रस्तावना: नेपालको संविधानले प्रत्याभूत गरेको निःशुल्क आधारभूत स्वास्थ्य सेवा पाउने आम नागरिकको हकको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गर्न र नेपालको संविधानको अनुसूची-८ बमोजिम स्थानीय तहको अधिकारको सूचीमा रहेका विषयमा स्थानीय तहले कानून बनाई कार्यान्वयन गर्न तथा स्थानीय नागरिकलाई सर्वसुलभ एवं गुणस्तरीय आधारभूत स्वास्थ्य तथा सरसफाई सेवा प्रदान गर्ने प्रयोजनको लागि स्थानीय स्तरमा स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना, सञ्चालन व्यवस्थापन तथा नगरपालिका क्षेत्रको सरसफाई सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

नेपालको संविधानको धारा २२६ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी गोकर्णेश्वर नगर सभाले यो ऐन बनाएको छ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:**

(१) यस ऐनको नाम "गोकर्णेश्वर नगरपालिकाको स्वास्थ्य संस्था दर्ता, अनुमती, नविकरण तथा नियमन सम्बन्धी ऐन, २०७७ रहेको छ।

(२) यो ऐन तुरून्त प्रारम्भ हुनेछ।

(३) यो ऐन गोकर्णेश्वर नगरपालिका क्षेत्रभित्र लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,-

(क) "आधारभूत स्वास्थ्य सेवा" भन्नाले दफा ५ को उपदफा (४) मा उल्लेखित न्यूनतम स्वास्थ्य सेवा सम्झनु पर्छ ।

(ख) "तोकिएको" वा "तोकिएबमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तरगत बनेको नियमावलीमा तोकिएको वा तोकिएबमोजिम सम्झनु पर्छ ।

(ग) "नगरपालिका" भन्नाले गोकर्णेश्वर नगरपालिका सम्झनु पर्दछ ।

(घ) "प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत" भन्नाले नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "प्रजनन स्वास्थ्य" भन्नाले प्रजनन पद्धति, प्रक्रिया र कार्यसँग सम्बन्धित शारीरिक, मानसिक तथा सामाजिक स्वास्थ्यको स्थिति सम्झनु पर्छ ।

(च) "स्वास्थ्य संस्था" भन्नाले सरकारी, गैरसरकारी, सामुदायिक वा निजी स्तरबाट सञ्चालित अस्पताल, नर्सिङ

होम, मेडिकल कलेज वा स्वास्थ्य प्रतिष्ठान सम्झनु पर्छ र सो शब्दले प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी वा अन्य कुनै नामबाट सञ्चालित स्वास्थ्य संस्थालाई समेत जनाउँछ।

(छ) "समिति" भन्नाले दफा १४ बमोजिमको स्वास्थ्य संस्था अनुगमन तथा नियमन समिति सम्झनु पर्दछ।

परिच्छेद-२

आधारभूत स्वास्थ्य सेवा

३. आधारभूत स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने कर्तव्य:
नगरपालिका क्षेत्रभित्र बसोबास गर्ने नागरिकलाई आधारभूत स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने कर्तव्य नगरपालिकाको हुनेछ।
४. आधारभूत स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न सक्ने:
नगरपालिकाले नगरवासीलाई आधारभूत स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउन नगरपालिका क्षेत्रभित्र बढीमा पच्चीस शैयासम्मको स्वास्थ्य संस्था स्थापना गरी सञ्चालन गर्न वा गराउन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्वास्थ्य संस्था स्थापना गर्दा दफा ५ को उपदफा (४) मा उल्लिखित एक वा एकभन्दा बढी सेवा उपलब्ध गराउने गरी स्वास्थ्य सेवा स्थापना तथा सञ्चालन गर्न वा गराउन सकिनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम स्वास्थ्य संस्था स्थापना तथा सञ्चालन तथा त्यस्तो संस्थाले उपलब्ध गराउने सेवा सम्बन्धी व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

५. स्वास्थ्य संस्था स्थापना गर्न अनुमति लिनु पर्ने:

(१) नगरपालिका क्षेत्रभित्र स्वास्थ्य संस्था स्थापना गरी सञ्चालन गर्न चाहने व्यक्ति वा संस्थाले त्यस्तो स्वास्थ्य संस्था स्थापना गर्नु अघि नगरपालिकाबाट अनुमति लिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुमतिपत्र लिन चाहने व्यक्ति वा संस्थाले स्वास्थ्य संस्था स्थापनाको लागि तोकिएबमोजिमको ढाँचामा नगरपालिकासमक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम कसैको निवेदन परेमा नगरपालिकाले त्यस्तो निवेदन उपर आवश्यक जाँचबुझ गर्दा तोकिएबमोजिमको पूर्वाधार तथा मापदण्ड पूरा भएको देखिएमा नगरपालिकाले निवेदकलाई बढीमा पच्चीस

शैयासम्मको स्वास्थ्य संस्था स्थापना तथा सञ्चालनको लागि अनुमतिपत्र दिन सक्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम अनुमतिप्राप्त स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो उद्देश्य र क्षमता अनुसार देहायबमोजिमको कुनै वा सबै आधारभूत स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न सक्नेछ:-

- (क) आकस्मिक सेवा,
- (ख) बहिरङ्ग सेवा,
- (ग) अन्तरङ्ग सेवा,
- (घ) निदानात्मक सेवा (प्रयोगशाला, रेडियो ईमेजिड आदि),
- (ङ) शल्यक्रिया सेवा,
- (च) सघन उपचार सेवा,
- (छ) प्रबर्द्धनात्मक तथा प्रतिरोधात्मक सेवा,
- (ज) विशेषज्ञ सेवा,
- (झ) फार्मसी सेवा,
- (ञ) रक्त सञ्चार सेवा,
- (ट) फिजियोथेरापी सेवा,
- (ठ) शवगृह व्यवस्था,
- (ड) अस्पताल व्यवस्थापन,

(ढ) वातावरण व्यवस्थापन,
स्वास्थ्य संस्थाबाट निष्काशित (ण)
फोहरमैला व्यवस्थापन ।

(५) स्वास्थ्य संस्था स्थापना तथा सञ्चालन अनुमतिपत्र प्रदान गर्ने प्रक्रिया, अनुमतिपत्र दस्तुर, स्वास्थ्य संस्थाको पूर्वाधार वा मापदण्ड, स्वास्थ्य संस्थाले उपलब्ध गराउने सेवा तथा सो संस्थाले पालना गर्नु पर्ने शर्त तथा अनुमतिपत्र सम्बन्धी कार्य गर्न एक अनुगमन समिती रहनेछ । उक्त समितिको गठन तथा कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(६) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि निवेदकले प्रचलित संघीय कानून बमोजिम पूरा गर्नुपर्ने शर्त तथा मापदण्ड वा प्रक्रिया पूरा नगरेसम्म यस दफा बमोजिम अनुमतिपत्र प्रदान गरिने छैन ।

परिच्छेद-३

प्रजनन स्वास्थ्य सेवा

६. प्रजनन स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउनु पर्ने: (१)
नगरपालिकाले नगरपालिका क्षेत्रमा बसोबास गर्ने महिला तथा किशोर किशोरीलाई यौन तथा

प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी शिक्षा, सूचना, परामर्श तथा सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको सेवा उपलब्ध गराउँदा नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको स्वास्थ्य सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालय वा विभागसँग समन्वय गरी दोहोरो नपर्ने गरी गर्नु पर्नेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको कार्य नगरपालिका आफैले वा प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएका कुनै गैरसरकारी संघ संस्थामार्फत पनि गराउन सकिनेछ।

(४) यस ऐन बमोजिम कुनै व्यक्तिले प्राप्त गरेको प्रजनन स्वास्थ्य सेवा र सो सम्बन्धी सूचना गोप्य रहनेछ।

७. सुरक्षित मातृत्व तथा शिशु स्याहार सम्बन्धी सेवा:

(१) नगरपालिकाले नगरपालिका क्षेत्रभित्र बस्ने गर्भवती महिलालाई स्वास्थ्य संस्था मार्फत गर्भावस्थामा चिकित्सक वा दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट स्वास्थ्य जाँच एवं स्वास्थ्य स्याहार तथा प्रसूति सम्बन्धी समुचित परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।

(२) प्रसूति सेवा प्रदान गर्ने सरकारी तथा सामुदायिक स्वास्थ्य संस्थाले प्रसूति सेवा प्रदान

गर्नको लागि दक्ष स्वास्थ्यकर्मी वा सो नभए प्रसूतिकर्मी वा अन्य तालिम प्राप्त स्वास्थ्यकर्मीको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ।

(३) प्रसूति सेवा उपलब्ध गराउने स्वास्थ्य संस्थाले तोकिएको मापदण्ड बमोजिम नवजात शिशुको स्वास्थ्य स्याहार सम्बन्धी व्यवस्था गर्नु पर्नेछ।

(४) प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो स्वास्थ्य संस्थामा जन्मेको शिशुको अभिलेख राख्नु पर्नेछ।

(५) उपदफा (४) बमोजिमको अभिलेखको आधारमा स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो स्वास्थ्य संस्थामा जन्मेको शिशुको बाबु वा आमाको नाम राखी बाबु वा आमालाई शिशु जन्मेको प्रमाणपत्र दिनु पर्नेछ।

(६) प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाले मृतक शिशु तथा गर्भपतन भएका तथा गराएका महिलाको सङ्ख्या समेत खुल्ने गरी अभिलेख गर्नु पर्नेछ।

(७) प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाले स्वास्थ्य संस्थामा प्रसूति सेवाको लागि आएका गर्भवती महिलाको मृत्यु भएमा त्यस्तो महिलाको अभिलेख गर्नु पर्नेछ।

८. परिवार नियोजन तथा मातृशिशु कल्याण योजना:

(१) नगरपालिकाले नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारसँगको समन्वयमा नगरपालिका क्षेत्रभित्र परिवार नियोजन तथा मातृशिशु कल्याण सम्बन्धी सेवा सञ्चालन गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि नगरपालिकाले कुनै व्यक्ति वा संस्था वा कुनै गैरसरकारी संघ संस्थालाई परिवार नियोजन तथा मातृशिशु कल्याण सम्बन्धी सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति दिन सक्नेछ।

९. पोषण सेवाको सञ्चालन गर्न सक्ने: (१)

नगरपालिकाले नगरपालिका क्षेत्रभित्र बसोबास गर्ने महिला तथा बालबालिकाको कुपोषण न्यूनीकरण गर्न आवश्यक पोषण सेवाको सञ्चालन तथा सो सम्बन्धमा जनचेतना अभिवृद्धि सम्बन्धी प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि नगरपालिकाले कुनै सरकारी वा गैरसरकारी निकाय वा संघ संस्थासँग मिलेर पोषण सेवा सञ्चालन गर्न वा गराउन सक्नेछ।

(३) उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि नगरपालिकाले नेपाल सरकार वा बाग्मती प्रदेश

सरकारका सम्बन्धित मन्त्रालय वा निकायसँग आवश्यक समन्वय गर्न सक्नेछ।

(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नगरपालिकाले षोषण सेवाको सञ्चालन गर्दा नेपाल सरकार वा बागमती प्रदेश सरकारले सञ्चालन गरेको कार्यक्रमसँग दोहोरो नपर्ने गरी सञ्चालन गर्नु पर्नेछ।

(५) षोषण सेवाको सञ्चालन तथा प्रवर्द्धन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ।

परिच्छेद-३

सरसफाई सम्बन्धी व्यवस्था

१०. सरसफाई र स्वच्छता कायम गर्नु पर्ने: (१) नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र स्वच्छ वातावरण कायम गर्न सरसफाईको आवश्यक व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सरसफाईको व्यवस्था मिलाउँदा नगरपालिकाले घरायसी, औद्योगिक वा अस्पतालजन्य फोहरमैलाको सङ्कलन, प्रशोधन तथा विसर्जन सम्बन्धमा आवश्यक मापदण्ड निर्धारण गरी कार्यान्वयन गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (१) वा (२) को प्रयोजनको लागि नगरपालिकाले कुनै गैरसरकारी संघ संस्था

वा निजी क्षेत्रसँग सम्झौता गरी सरसफाईको व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ।

(४) नगरपालिकाले नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र स्वच्छ स्वस्थ खानेपानी र खाद्यपदार्थको गुणस्तर एवं वायु तथा ध्वनी प्रदुषण नियन्त्रण गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।

(५) यस दफाको प्रयोजनको लागि नगरपालिकाले सरसफाई सम्बन्धी आवश्यक मापदण्ड बनाई लागू गर्न सक्नेछ।

११. सेवाशुल्क निर्धारण गर्न सक्ने: (१) नगरपालिकाले नगरपालिका क्षेत्रभित्र सरसफाई तथा स्वच्छता कायम गर्न सरसफाई दस्तुर वा शुल्क लगाउन र प्रत्येक घरधुरीबाट त्यस्तो शुल्क उठाउन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सरसफाई दस्तुर वा शुल्क उठाउन नगरपालिकाले कुनै व्यक्ति वा संस्थालाई सम्झौता गरी जिम्मा दिन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको दस्तुर वा शुल्क निर्धारण तथा उठाउने प्रक्रिया तोकिएबमोजिम हुनेछ।

परिच्छेद-४

विविध

१२. औषधि पसल सञ्चालन अनुमति: (१)

नगरपालिकाले क्षेत्रभिन्न औषधि पसल सञ्चालन गर्न चाहने व्यक्ति वा संस्थाले त्यस्तो औषधि पसल सञ्चालन गर्नु अघि नगरपालिकाबाट अनुमति लिनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित सहकारी संस्था वा साझा संस्थाले नगरपालिका क्षेत्रभिन्न औषधि पसल सञ्चालन गर्न चाहेमा नगरपालिकामा अभिलेख गराउनु पर्नेछ।

(३) यस दफा बमोजिम सञ्चालित औषधि पसलको अनुगमन तथा नियमन नगरपालिकाले गर्नेछ।

(४) यस दफा बमोजिम औषधि पसल सञ्चालनको अनुमति प्रदान गर्दा नगरपालिकाले आवश्यक शर्त तोक्न सक्नेछ।

(५) औषधि पसल सञ्चालनको अनुमति, अनुगमन तथा नियमन सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

१३. नियमनको कारबाही गर्न सक्ने: (१) कसैले यो ऐन, यस ऐन अन्तरगत बनेको नियमावली, निर्देशिका वा कार्यविधि विपरीत हुने कुनै काम

गरेमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले त्यस्तो व्यक्ति वा संस्थालाई निजले गरेको कामको प्रकृति र त्यसबाट समाजमा पर्नसक्ने प्रतिकुल प्रभाव समेतको आधारमा देहायबमोजिमको कुनै नियमनको कारबाही गर्न सक्नेछ:-

(क) सचेत गराउन,

(ख) नगरपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधामा अवधि तोकी रोक लगाउन वा सेवा सञ्चालनमा रोक लगाउन,

(ग) यस ऐन बमोजिम प्रदान गरिएको अनुमति निलम्बन गर्न वा रद्द गर्न,

(२) उपदफा (१) को खण्ड (ग) बमोजिम अनुमति निलम्बन गर्न वा रद्द भएको व्यक्ति वा संस्थालाई नगरपालिकाले सोही आर्थिक वर्षमा पुन अर्को अनुमतिपत्र जारी गर्ने छैन।

(३) उपदफा (१) को खण्ड (क) वा (ख) बमोजिमको कारबाही गर्दा पनि अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले पुनः सोही कार्य दोहोर्याएमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकारीले त्यस्तो व्यक्ति वा संस्थाको अनुमतिपत्र रद्द गरी

निजलाई दशहजार रूपैयाँसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ।

(४) यस दफा बमोजिम प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले गरेको निर्णय उपर प्रमुख समक्ष पुनरावलोकनको लागि निवेदन दिन सकिनेछ। प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले जरिवाना गर्ने गरी गरेको निर्णय उपर पुनरावलोकनको लागि निवेदन दिँदा लागेको सजाँय धरौटी राखी निवेदन दिन सकिनेछ।

(५) नियमन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ।

१४. समिति वा उपसमिति गठन गर्न सक्ने: (१) नगरपालिकाले यस ऐन बमोजिम दिने अनुमति, अनुगमन तथा नियमन सम्बन्धी कार्यलाई पारदर्शी एवं प्रभावकारी बनाउन आवश्यक समिति वा उपसमिति गठन गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठन हुने समिति वा उपसमितिको संरचना, काम, कर्तव्य र अधिकार तथा अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ।

१५. अधिकारको प्रयोग: यस ऐन बमोजिम नगरपालिकाबाट सम्पादन हुने भनिएको काम नगर कार्पालिकाको कार्यालयबाट हुनेछ।

१६. नियम बनाउने अधिकार: (१) यस ऐनको कार्यान्वयन गर्न नगर कार्यपालिकाले आवश्यक नियम तथा कार्यविधिहरू बनाउन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नियमहरू बनाउँदा यस ऐन तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा (२) को खण्ड झ. मा उल्लिखित विषयको अधीनमा रही आवश्यक नियमहरू बनाउन सकिनेछ।

१७. निर्देशिका वा कार्यविधि बनाउन सक्ने: (१) यो ऐन तथा यस ऐन अन्तरगत बनेको नियमावलीको अधीनमा रही नगर कार्यपालिकाले आधारभूत स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन र सरसफाई सम्बन्धमा आवश्यक निर्देशिका वा कार्यविधि बनाई लागू गर्न सक्नेछ।

स्वीकृत मिति २०७७।०३।१८

प्रमाणिकरण मिति २०७७।०३।१९

आज्ञाले
नरहरि घिमिरे
प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत